

Si in locis nervosis vulnus] *Accuratior horum vulnerum curatio petenda est ex Galeni sexto Therapeutices, & Avicennæ libro suæ medicinae quarto. Certè ista vulnèra majorem diligentiam postulant: etenim his sauciatis, aut punctis ex sentiendi, quod obtinent, acumine, inflammatio, & dolor consequitur; unde convulsiones, febresque his oboriuntur, & delirium, ob nervorem cum cerebro communicationem & commercium, ut apud Galenum est libro tertio artis medicinalis. Curatio est communis cum ea quæ aliis vulneribus adhibetur; hoc excepto, quòd dolor ad se, aliis neglectis, medicum revocet. Scopi sunt, extranea, quæ interciderunt, remove, vulneris labra dissidentia committere: præterea commissa atque in unum conjuncta servare: quartò particula læsæ substantiam conservare. cætera apud auctorem.*

DE ULCERIBUS atque eorum curatione.

CAP. VI.

Rari admodum chirurgi sunt, quibus antiqua ulcera curanda suscipiantur, multi verò quos eorum curandorum ratio omnino fugit; inter Hos autè nonnulli sunt, quibus ubi aliquod fortè hujusmodi ulcus occurrit, eum qui patitur omnino non curari suadent, atque il-

F

lam

Si

lam ad persuadendum causam afferunt; fore, ut si ulcus illud sanatum, conclusumque sit, eum tam sit antiquum, humor ea parte effluere, atque expurgari consuetus, in aliam corporis partem influens, vehementius multo noceat, atque mortem etiam afferat. quæ quidem istorum opinio, atque sententia, nulla alia re, quam curationis ignoratione nititur: etenim quamvis verum omnino esset humorem, qui ad eam partem confluit, aliò derivatum incommodum maximè fore; tamen in eo vehementer errant, quòd fieri posse putent, ut humore ipso non purgato, & correcto, ulcus omnino consolidetur. Nam nisi purge- tur humor, eam quam tot annis tenuit dedoceatur, nisi aliis etiam beneficiis, & remediis corrigatur: ulcus ipsum obduci, committique minimè potest: quod si obducatur, statim de integro aperitur. quidquid enim superflui noxijque humoris in corpore est, ab omnibus aliis fortioribus membris; ad illud omnium infirmissimum, & debilissimum expellitur: atque hæc ratio ad eos qui hujus sententiæ sunt redarguendos satis idonea. Est & aliud chirurgorum genus, qui vulgo empirici dicuntur. hi cum more suo ex aliis in alia loca vagentur, aliam sequuntur viam, suis ipsorum
com-

con
util
gen
sive
que
sibi
cer
per
tue
tibu
diu
opp
coa
mig
igno
di
eanc
rem
cura
etur
nob
mus
fime
tur
nibu
imp
pars
fed
ctus
buse
tion

commodis, magis quàm ægrotantium
 utilitati idoneam: nullum enim ulcerum
 genus, siue cancrofa, siue sordida sint,
 siue omnino incurabilia, istis offertur,
 quod non facillimum, & brevissimum
 sibi curatu fore jactent, & promittant:
 certum autem tempus ad curationem
 perficiendam, idque non longum sta-
 tuentes, de mercede prius cum ægrotan-
 tibus decidunt, & constituti precii dimi-
 dium ad paranda unguenta, aut ad alias
 opportunas res initio exigunt. quod ubi
 coactum sit, nullo remedio adhibito aliò
 migrant, atque omnia mala hæc una
 ignoratio efficit. siquid autem hujusmo-
 di chirurgi omnes efficere conantur,
 eandem omnes insistent viam, iisdem
 remediis omnia in universum vulnera
 curant: quam ob rem operæpretium fa-
 cturi visi sumus, si cum modum quo à
 nobis hujusmodi curari solent, docere-
 mus: qui modo diuturno jam, & certif-
 simo usu, nobis constat. Universam igitur
 ulcerum rationem quatuor intentio-
 nibus compleri statuimus (purgationis
 imprimis observato usu, namque hæc
 pars omnino necessaria est, & non semel,
 sed sæpe etiam repetenda.) Deinde & vi-
 ctus rationem temperatam, cibis poti-
 busque idoneis, haberi oportet. Inten-
 tiones autem illæ sunt, imprimis ulcus
 F 2 ipsum,

ipsum, si res postulare videtur, est concoquendum, hoc est, idoneis digestivis utendum, ut in nervoso loco ex ovo, & terebinthina, in carnoso verò, ex rosa-
 ceo, & ovo: cavendum autem ne hæc quam digestionem vocamus, ad multum usque tempus producat. Satis fuerit tamdiu concoxisse, quoad optimum pus album, atque æquale confectum sit. Secunda verò intentio mundificatione completur: hanc autem mundificationem varia, pro variis ulcerum constitutionibus, abstergentia remedia efficiunt: nec enim omnia omnibus apta sunt. Tertia autem intentio, opportune carnis inductione præstatur. Quarta porro consolidando fit, ad eamque rem, aliis atque aliis rebus opus est. juxta aliam atque aliam ulcerum, affectionumque rationem: illud tamen omnibus ulceribus commune est, ex Galeni sententia, quòd quocunque in tempore exsiccantia postulant medicamenta, atque abstergentia, namque omnia in universum ulcera, duplici humiditatis vitio abundant: altera humiditas crassior, subtilior altera est. hæc vitia nisi corrigantur, sanari ulcera non possunt: operæpretium est etiam cavere, ne hujusmodi exsiccantia medicamenta, quibus ad curanda ulcera opus fuerit, nimis calida sint, ne membrum
 ipsum

Exsic-
 cantia
 ulceri-
 bus po-
 stulant,
 medica-
 menta.

Nota.

ipsum
 dica
 eum
 atque
 neque
 nimis
 men
 opo
 gene
 cor
 aute
 circ
 que
 rum
 enim
 putr
 nulla
 sunt
 min
 cesse
 ferre
 Avi
 caus
 re op
 que
 gro
 rem
 nulli
 sum
 adh
 dolo

ipsum plus æquo calefiat, cujus immodicæ affectionis signum erit, locum cum quo ulcus ambitur, inflammatum, atque rubicundum, aut lividum esse: neque verò minus fugiendum est, ne nimium etiam frigidis utamur medicamentis, si quæ hujusmodi adhiberi oportuerit; namque natus calor hoc genere debilitatus, membri atque ulceris corruptioni occasio esse potest. hujus autem rei illud signum est, quòd ipse circum ulcus membri color nigrior, atque obscurior existat. Multæ porrò horum omnium ulcerum species sunt; alia enim corrosiva, virulenta alia; quædam putrida, quædam etiam sordida, nonnulla cavernosa: dolorifera verò alia sunt, & quæ præterea multa alia discrimina horum legimus, & experimur. Necesse etiam chirurgo est, ut dolorem afferro quàm maximè fugiat. Cave (inquit Avicenna) à dolore, quia nihil est æquè causa apostematis ut dolor. itaque cavere oportet, quemadmodum nullus neque medicamentis, neque manibus ægroto dolor afferatur. quam quidem ob rem, nos ex quo hanc artem exercemus, nullo unquam causticorum genere usi sumus, quòd ejusmodi cuicumque loco adhibeantur, non levem afferre soleant dolorem: ex dolore verò attractio, ex

attractione membri ipsius debilitatio, atque malæ qualitatis affectio consequitur, ob confluentem eum in locum humorum nimiam atque etiam noxiam copiam.

Igitur in huiusmodi corrodentibus, & virulentis ulceribus, qui modus à nobis servari solet, hic est: Principio ægrotus commodè purgandus est. deinde ulcera, si antiqua non sint, sed ab anno aut minori etiam tempore inceperint, cura nobis est ut pulvere illo Joannis de Vigo emundentur, quo pulvere pluribus etiam diebus; semel in unoquoque die, utimur, additis filis, & unguento basilico imposito: sin verò calida ulcera sunt, super pulverem & filam lithargyrium unguentum imponimus, atque hoc pulvere tandiu utimur quoad vlcus expurgatum, mundatumque sit; quam rem ipsa carnis facies, ipse etiam color facile indicat: est enim rubicundus, atque splendens in carne color, & in qua granosum quid ad mali punici granorum instar apparet: visitur etiam pus, idque & purum, & commodum. Præterea & illo etiam argumento dignoscitur, cum emplastrum ab ulcere removetur, si pulvis ipse unà cum filis ulceri inhæreat, & quod inde emanat pus, exiguum, aut ferè nullum sit, & defluentis salivæ instar habeat: ea res mun-

mundationis, & puritatis in ulcere indicio est. Hoc autem modo constitutis ulceribus, emplastrum à nobis leonatum dictum, lino extensum imponimus, cujus vis est, ut si quid reliquum fuerit, expurget, neque carnem ultrà quàm par est, excrescere sinat, atque etiam cicatricem mirè inducat. hoc sæpius in die est abstergendum; maximè autem si humorem ab ulcere exuxerit. In universum autem, hoc cerotum frigidis ulceribus, aut in frigidiori membro constitutis prodest. Quòd si calida ulcera sint, in hujus quod diximus ceroti vicem, nigrum emplastrum adhibemus, quod optimum profectò in hoc genere: id autem sæpe etiam abstersisse retulerit. Si carnem excrescere contingat, aluminis ulsi pulvis inspergatur, additis etiam ex lino filis: sed quo die pulvere utimur, semel tantum eodem die curamus. Atque hoc modo ulcera, quæ neque antiqua, neque callosa sunt, curari commodissimè solent. Si verò hujusmodi ulcera nimis antiqua, aut callosa, & mali habitus sint, atque intemperantibus insunt hominibus, ægrè jis quos diximus modis curatata sanabuntur; aut si accidat id, longiori etiam tempore fiet, maximè si ex morbo gallico nata fuerint, ut ex his pleraque esse solent. Certissimus

Cerotum in locis frigidis

Nigrum Emp. In locis calidis.

128 DE CURAN. VULNER.

igitur ad huiusmodi curanda ulcera modus est igni, cauterioque uti, rescissa, prius omni mala carne, quæ in illis est, at latentibus cavernis, si quæ sunt, apertis & manifestatis, atque labris ipsis etiam circumcisis. Neque verò ad hanc expediendam rem ægrotum alligari, aut à pluribus teneri opus est: sed hac ratione agere conveniet, sive in crure, sive quacunque alia in parte ulcus fuerit, corpore imprimis commodo medicamento purgato, in sedili quopiam oblongo eques constituatur ægrotus, crure, in quo ulcus fuerit, super ipsum sedile extento, pone ipsum verò ægrotum, homo alter eques etiam sedeat, cuius cruribus ægrotus capite & cervicibus atque etiam humeris incumbat, brachiisque eidem tenenda committat; tertius autem homo quispiam femori ægroti eques etiam insideat, & tibiam ipsam manibus teneat, neque ullo alio homine opus erit: cauteria verò crassa sunt, quantus est pollex ad ossis olivæ instar conformata, quæ olivaria dicuntur, quibus ulcus quantum opus esse videbitur. inurendum est: sed tertio alio cauterio in fine est utendum tesserae instar quadrato cæteris etiam majore, quo ulceris labra, atque partes in ipso omnes coæquandæ, complanandæque sunt, hoc ubi expeditum sit, complures

plur
rofa
verò
dein
aute
defe
& ce
plur
factu
sicca
Post
ovor
conc
tion
impe
dixit
ment
dein
lino
scara
subla
tendi
facec
nerv
addi
bus v
pulv
nam
ores
idqu
vis a

plures lineæ telæ partes ovi albo atque
 rosaceo intinctæ adhibeantur, super eas
 verò pulvilli, exicrato saturati, & pugnīs
 deinde expressi addantur: in membro
 autem ipso, ex superiori ulceris parte
 defensivum ex rosaceo, bolo armenico
 & cera apponatur, aut pro eo linum tri-
 plum, aut quadruplum oxicrato made-
 factum, atque expressum. quod ubi ex-
 siccatum sit, rursus est intingendum.
 Postridie autem quam hæc acta sint,
 ovorum albo & vitellis cum rosaceo
 concussis & commixtis lineæ telæ por-
 tiones complures intingantur, & ulcери
 imponantur, addito etiam, ut superius
 diximus, defensivo: hoc verò medica-
 mento duobus tantum diebus utimur:
 deinde autem butyrum satis abundè in
 lino extensum, bis singulis diebus quoad
 scara aufertur, adhibeatur. Scara demum
 sublata, digestivis ad concoctionem u-
 tendum est: si locus carnosus est, ex ro-
 faceo & ovi vitellis digestivum fit: si
 nervosus fuerit locus, terebinthinam
 addi retulerit, quatuor ad summum die-
 bus vulnus probè digeritur: quod deinde
 pulvere Joannis de Vigo expurgatur,
 namque is pulvis & crassiores, & tenui-
 ores etiam materias commodè emundat,
 idque adè sine dolore fit; si tamen pul-
 vis arte sit confectus: pulveri autem ipsi

Melius
 & citissi-
 me sca-
 ra aufe-
 tur, si lo-
 co buty-
 ri vitello
 & oleo
 rosaceo
 utaris.

fila sicca superindimus, & lineam ex
 minii ceroto quadratam peciam addi-
 mus; id enim, aut ejus vice basilicum,
 optimum hoc in genere, atque opportu-
 nissimum est: postquam verò satis mun-
 dificatum ulcus fuerit, illud nostrum
 leonatum dictum, ad carnem inducen-
 dam, atque cicatricem obducendam,
 apprime utile fuerit, addito aluminis
 usti pulvere, cum caro jam excreverit,
 filis puris impositis, & ipso ceroto leo-
 nato superinducto: ad eam etiam rem
 nigrum emplastrum confert, utrumque
 enim mirum in modum mundificat,
 commodamque inducit carnem: utrum-
 vis autem adhibueris, sæpius per diem
 abstergendum est. Porro putrida aut sor-
 dida ulcera cauteriis etiam optimè &
 brevissimè curantur, omni putrida & su-
 pervacanea carne, quæ in eis invenitur,
 prius abscissa; quemadmodum in supe-
 riori curatione dictum nobis est. nam-
 que naturalis ignis vis multa in hujus-
 modi curationibus utilia efficit (poten-
 tialem enim ignem ut longè naturali
 minoris, deteriorisque efficientiæ & ma-
 joris interim detrimenti, gravioris affe-
 ctionis causam minus probamus) etenim
 qui à potenciali igne dolor affertur, gra-
 vior multo, & diuturnior est: qui verò
 ex naturali igne accipitur, vehemens
 qui-

De
 cauteriis
 filce.
 Actual.
 & po-
 tential.

quidem ipse est : sed tandiu tamē solummodo durat, quandiu actu membrum adurit; quæ verè à nobis naturalis ignis utilitates observatæ sunt, nam & membrum ipsum, cui adhibetur, vehementer cum primis confortat, atque natam, & residentem in eodem membro affectionem malam corrigit, complexionemque rectificat; corruptionem etiam, ne ulterius procedat, prohibet, & coërcet, materias insuper, & fluxiones malignas, atque corruptas exugit, & siccatur. denique venenum extinguit, venenosasque fluxiones exhalari cogit, quemadmodum & in furenti anthrace fit. Atque in carcinomēnis & estiomēnis, si id quod malum, mortificatumque est, præcidatur, & cauterio actuali locus inuratur, id quod malignæ, & corruptæ affectionis in membrum est, ab eo quod bene habet, secernitur, & membrum ipsum magis vigen, meliorisq; affectionis redditur: id ipsum autem & in ulceribus ubi corrupta ossa fuerint, efficitur: quæ si comburas, corrupti ossis partem omnem, ab ea quæ sana est, natura secernit, Septimus autem ignis effectus est, quod ea, quam efficit scara, sanguinis fluxionem cohibet. Octavus verò usus in frigidis apostematibus aperiendis est, namque actualis cauterii ignis, nativum membrorum,

in quibus apostemata sunt, calorem corroborat, & adauget. Nonus ignis usus à Mesue, & Arnolde traditus; à nobis verò frequenti admodum experimento observatus est, eas fluxiones quæ à capite in oculos, atque in pectus aliquando descendunt, divertere; id enim præsentissimè efficitur, cauterio in coronali commissura inusto, aut ardenti acu seta cervices super nucam trajecta. Decimus ejus ignis usus ad fistulam quampiam amplificandam, callositatemque auferendum est. Undecimo autem valet ad rotunda, & callosa ulcera in aliam figuram curationi commodiorem conformanda. Duodecimo etiam si quid superflua, & malè exuberantis carnis in est, commodè igni exuritur, defluxiones præterea, quæ oculos infestare solent, temporibus cauterio ustis sistuntur: ac denique si quid mali, & nocentis humoris ex alio in alium locum vitiosè fluit, commodissimè derivatur igni: quæ autem à nobis de ignis usu, partim ex auctororum lectione, partim ex longo experimento, cognita observataque sint, in unum congesta, hoc in loco scribere libuit, quòd & quorundam in legendo negligentia consulere, & hujus curationis rationibus abunde satisfacere cupiebamus.

ANNOTATIO.

Quum de vulnere diceremus, explicata est
ulceris natura; nunc illud indicasse sufficiat,
habere ulcera, ut alia affectionum genera,
duplicem causam, antecedentem (ut vocant)
& conjunctam: ut si ex vulnere male tracta-
to ulcus remaneat; aut si victus intemperatio-
re ratione in aliquo membro illud erumpat, ut
multis locis Galenus. conjuncta est causa, in-
temperies illa, quam malitiam complexionum
vocant Arabes.

Universam igitur ulcerum curatio-
nem] Multa hic dici possint de ulceribus,
eorumque curatione, quæ abundè à Galeno
sunt explicata libro 3. & 4. methodi medendi,
eòque lectorem remitto; nam ulcerum variæ
differentiæ, diversæ causæ, & varia curandi
ratio hoc compendio tradi non possunt, nedum
perfectè doceri.

Purgationes omnino] Plerumque egrè
sanabilium, & rebellium ulcerum causæ sunt
hæ: aut subjectæ carnis intemperies; aut cor-
suentis succi vitium; aut ejus quod ad partem
affluit, copia: ut Galenus adnotavit quarto
methodi, quæ omnes causæ, purgatione si non
colluntur, certè minuuntur.

Quarta porrò consolidando fit] Et
quia duplex excrementum in ulceribus redun-
dat (alterum tenuius, quod sanies, Græcis
ἰσχυρὸν dicitur, alterum crassius quod sordes
vocant)

vocant) fit ut duplici curatione opus sit: etenim ex tenui ulcus fit humidum, quod siccantibus opus habet: alterum ex crasso sordidum, quod detergentibus indiget.

Multæ præterea] Omnia talia dysepulotica Galenus nominat: quæ nunc tractat auctor, cacoëthe dicuntur: sunt enim ægrè sanabilia, dolosa, malefica, contumacia. atque hæc cum inveterata sunt, chironia, & telephia nominantur. Quorum omnium ulcerum tractatio & diffinitio à Galeno est petenda 3. & 4. methodi, ex Celso, & Aegineta. addo his ulceribus quæ Avicennas ægrè sanabilia, occultam quandam nobis proprietatem habere dicit. Hæc enim, inquit, neque putrida sunt, neque corrosiva, neque ambulativa; sed sunt neutrius dispositionis plana, claudentia se, & recidivantia sepe, & rursus se aperientia, & renovantia.

DE VULNERIBUS CAVERNOSIS.

CAP. VII.

CAvernosa dicta ulcera, plerumque ex tumoribus præter naturam, & magno aliquo apostemate fiunt, quæ plus justo maturari permessa, vel acuto, vel cauterio aperiuntur, atque lichinus ovorum albo intinctus inditur, deinde digestivum ex vitello ovi, & rosaceo
quo-